

„LAZARIO MOTERŲ“ autorės romanas

MARINA STEPNOVA

SODAS

TYTO ALBA

MARINA
STEPNOVA

SODAS

Romanas

Iš rusų kalbos vertė

Dalia Saukaitytė

VILNIUS 2020

Марина СТЕПНОВА
САД
АСТ, Москва, 2020

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinį, esantį bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

Сад © Marina Stepnova, 2020

The publication of the book was negotiated through Banke, Goumen & Smirnova Literary Agency (www.bgs-agency.com)

© Dalia Saukaitytė, vertimas į lietuvių kalbą, 2020

© „Tyto alba“, 2020

ISBN 978-609-466-506-6

PIRMA DALIS

MOTINA

Kokia žavi toji Nataša!

Nadežda Aleksandrovna paglostė knygą mažute tvirta ranka ir net užsimerkė iš pasitenkinimo. Viršelis buvo odinis, šiltas – visos knygos Boriatinskių namuose, taip pat ir ką tik išspausdintos, įrašamos iš naujo, ir oda užsakoma specialiai Florencijoje – plonytė, rusva, su švelniais gyvais šlakeliais.

Ir negaila tau, motinėle, italų karvių niekams eikvoti? – pasišaipydavo Vladimiras Anatoljevičius, nors visiems žmonos pramanams slapta pritardavo. Šeimininkė ji buvo puiki, namus, nepaisant sausos užjūrinės aukštakilmystės (Nadeždos Aleksandrovnos mergautinė pavardė buvo fon Stenbok), tvarkė su plačiu rusišku užmoju ir – svarbiausia – po dvidešimt penkerių santuokinio gyvenimo metų vis dar juokdavosi iš vyro pokštų.

Nebent tik knygos! Ak jau tos knygos!

Nadežda Aleksandrovna nepraleisdavo nė vienos knygų naujienos nė viena iš trijų kalbų, kurias mokėjo (prancūzų, vokiečių, netgi rusų), – nors, balandėle, dėl Dievo, jau rusiškai, regis, išvis nėra jokios prasmės skaityti! Namuose Peterburge bibliotekai buvo paskirta didžiulė salė su dviem eilėmis langų –

dori žmonės tokiose puotose rengia, o mes dulkes kampuose kaupiame.

Ką ten Peterburgas, jeigu trijuose dvaruose per knygas kokiai vietai neliko, o dabar štai ir ketvirtasis sparčiai užverčiamas šlamštu, ir Nadežda Aleksandrovna, vos pavasarį pasirašiusi Anos žemių ir namo pirkimo aktą, rengti naująją sodybą pradėjo būtent nuo bibliotekos ir jau svarstė, ar kuriam laikui neišsirašius čionai nuobodaus vokiečio jaunuolio su mažų ryškių spuogelių žvaigždynu ant kaktos, kurio pavardės niekas taip ir neprisiruošė įsiminti. Jaunuolis prižiūrėjo Boriatinskių namų Peterburge biblioteką ir pasirodydavo du kartus per mėnesį, tyliai girgžčiodamas puspadžiais ir toli atkišęs paraudusias liuteroniškas, iki kvailumo sąžiningas rankas. Jis tvarkė katalogą, šeimininkės nurodymu ir savo galva parsiusdindavo knygų pasaulio retenybų ir naujienų ir buvo tyliai, nepastebimai, bet bemaž pamišėliškai įsimylėjęs Nadeždą Aleksandrovną, su kuria ir persimetė gal tik dešimčia žodžių.

Kartą, supainiojęs duris, ankštame, tvankiame, šilko ir karščio persmelktame kambarėlyje jis užklupo balinius jos batelius, mažučius, perdėm rausvus viduje, ir iš aistros ir laimės vos neprarado sąmonės – net ir po trejų metų, merdėdamas nuo džiovos, teberegėjo priešais akis kone iki skylių sušoktus švelnius puspadžius ir murmėjo – bateliai, bateliai, – kol viskas galų gale susimaišė, kol pasibaigė, kol paleido šitas gyvenimas, šita kančia...

Rusija, Leta, Lorelei.

Jis taip ir nesužinojo, kad bateliai buvo visai ne Nadeždos Aleksandrovnos, o vienos iš daugybės nériniuotų jos dukterėčių – šeima buvo didžiai plati, didžiai turtinga, pilnakraujų giminės kraujagyslių tinklu išsiraizgiusi po visą to meto rusiškąjį pasaulį.

Nadeždai Aleksandrovnai ketino pranešti, kad vargeta bibliotekininkas pasimirė, – ir pamiršo.

...Na? O kaipgi karvės, motinėle? Nejaugi negaila?

Liaukis, – nepiktai sumosavo rankomis Nadežda Aleksandrovna. – Parūpo tau tos karvės. Vis tiek į bifšteksus sueis. Vėliau paskaityk – jau toks grožis, kad neįmanoma apsakyti!

Vladimiras Anatoljevičius abejodamas pažvairavo į paskutinį „Karo ir taikos“ tomelį, pasirodžiusį ką tik – 1869 metais. Grafas Levas Nikolajevičius Tolstojus kilęs iš tikrai geros giminės ir puikiai pasirodė karo tarnyboje, o tai Boriatinskio, kunigaikščio ir generolo feldmaršalo požiūriu, buvo neabejotinas privalumas, tačiau kuriems galams padoriam žmogui rašinėti romaniukus, o paskiau juos dar ir publikuoti! Ne, lelijoms nederia verpti, Nadenka, todėl, būk maloni, duok man ramybę nuo šitų jausmingų šnekų.

Vilkdama kojas įėjo merga, paskubomis, prieš atvykstant Taniuškai, Nadeždos Aleksandrovnos paskirta į kambarines, nepakeldama akių paklausė, kur bus liepta padengti arbatai – lyg būtų neaišku, kad liepos vakarą gerti arbatą dera tik sode. Ir, prašau, liepkite patiekti šviežių aviečių. Merga, šlauninga, rauplėta, negraži, išgirdusi neįprastą „jūs“, knystelėjo, lyg perlieta per tvirtas blauzdas dilgėle, ir vis taip pat nepakeldama akių išėjo. Įpratusi, kad Peterburge į imperatorę, su kuria labai draugavo, galima ir reikia kreiptis „Mašenka“ ir „tu“, o į šveicarių – taipogi galima ir reikia – „jūs, Afanasijau Grigorjevičiau“, Nadežda Aleksandrovna atsiduso. Vynvyčio garbanėlė žaviai rimavosi su pavėsinės stulpelio garbanėle – pavėsinė taip pat buvo žavi, tik per seniai dažyta, kad galėtų nepastebėti. Ką tik įsigytos Anos žmonės stulbino tamsumu ir tingumu. Tingumu ir tamsumu. Kaip visur.

Reikėtų čia įsteigti mokyklą, – pasakė Nadežda Aleksan-

drovna. – Plakti kur kas patikimiau, – blaiviai paprieštaravo Vladimiras Anatoljevičius, ir kaipmat buvo išvadintas baudžiavininku ir trogloditu. Tolstojaus tomelis, paklusdamas Nadeždai Aleksandrovnai, pasislinko dar porą centimetrų arčiau Boriatinskio, ir įkandin jo nuolankiai šliūžtelėjo staltiese plaukianti miško link Voronežo saulė. Kvepėjo ką tik nupjauta žolė, neseniai palaistytai gėlynai ir, viską permušdamas, valdingai plūdo valkšnus, blankus tabako ir drėgnų leukonijų aromatas.

Sugrįžo merga ir pranešė, kad aviečių nėra. Nadežda Aleksandrovna pasipiktino. Dvaras Anoje, be visa kita, buvo pirktas ir dėl prašmatnių sodų. Buvusi šeimininkė, visur taikiusi mokslinį požiūrį ir net plačiai susirašinėjusi su įžymiosiomis seserimis Sara Mere ir Elizabeta Fiton, riebioje Voronežo žemėje įveisė tokias neregėtas vešlumas, kad Nadežda Aleksandrovna, smili visokioms keistenybėms ir grožybėms, sumokėjo senutės, išskridusios į tikruosius rojaus sodus, paveldėtojams, kiek šie prašė, nesiderėdama. Tiesa, milžiniškos braškės, prisirpstančios oranžerijose Kalėdoms, ir rausvos, cinamonais kvepiančios kriaušės, vos sumokėjus pinigus, pasirodė esančios tik iškraipyta legenda, bet jau avietės! Kokie vėjai jas nupūtė?

Visai nėra? – pasitikslino Nadežda Aleksandrovna, ir jos balse, pačiose apačiose, mėlynai blykstelėjęs, suskambo aštrus vokiškas plienas. Merga niūriai linktelėjo. Visai. O kurgi jos pasidėjo? Merga tylėjo nunėrusi galvą. Plakti, plakti ir dar kartą plakti! – linksmai patarė Boriatinskis, visiškai abejingas avietėms ir kitai beprasmei florai. Ar palyginsi su geru rostbifu.

Nadežda Aleksandrovna pakilo, sijonu užkabinusi kėdę, truktelėjo, dar kartą truktelėjo, sutratėjo įmantrūs brangių nėrinių festonai. Merga išgąstingai dėbtelėjo ir dar žemiau nu-narino galvą. Jos skarelė nusismaukė, kad net buvo matyti apskritas, lempelės aliejumi išteptas viršugalvis. Labai vaikiškas.

Momeniukas – staiga prisiminė Nadežda Aleksandrovna nuostabų ir taip pat labai vaikišką žodį. Auklė taip sakydavo.

Duokš, kregždute, aš tau momeniuką pabučiuosiu.

Tiek to, eikite, – paliepė Nadežda Aleksandrovna, prie-kaištaudama sau už papykį. Volterą skaityti, „Luji Bonaparto Briumero aštuonioliktosios“ puslapius rudenio lapais žymėtis! Užuoť irzus dėl kažkokių aviečių!

Merga, ničnieko nesupratusi, išėjo – plakimas, lygiai kaip ir glamonė, nebūtų padaręs jai jokio įspūdžio. Jai apskritai buvo vis tiek – pačia baisiausia, pačia rusiščiausia šio negudraus posakio prasme. Tai yra iš tikrųjų: viskas – vis tiek. Kad tik karo nebūtų ir vasara kad derlinga. Ir šio akmeninio, šito beviltiško „vis tiek“ neįmanoma išjudinti jokiomis revoliucijomis, reformomis ar moralinėmis pastangomis, sutelktomis gerų ir dorų žmonių, kurie šimtmečių šimtmečius jautėsi kalti tik dėl to, kad gebėjo mąstyti ir kentėti iškart keliomis kalbomis ir kasdien švariai mazgodavosi kaklą ir rankas.

Nadežda Aleksandrovna suprato: tuoj prisigalvos iki kokių nors visiškai maištingų dalykų – maždaug, kad rusų liaudžiai, tai kentėtojai ir vargdieni, visai nereikia jokios ypatingos, papildomos meilės, juoba jos, Nadeždos Aleksandrovnos, meilės, todėl numojo ranka ir patraukė takeliu į uogyną. Žvyras sodriai griekščiojo po kojomis, iš virtuvės kvepėjo besiilsintis po rankšluosčiu pyragas, ir Nadežda Aleksandrovna ūmai pajuto, kad išalko – kaip vaikystėje – ir taip pat kaip vaikystėje, – kad yra visiškai laiminga – aštriai, šią akimirką, iki linksmo kutulio pakinkliuose.

Kažkaip labai daug šiandien vaikystės, nusistebėjo ji, ir jau didžiuliame, varinio saulėlydžio persmelktame sode suprato – kodėl.

Aplink urduliavo šventė – amžina, dosni, džiūgaujanti. Iš

visur laužėsi sodri, kone pirmą kartą žaluma, garbanojosi, raitėsi kilpomis, nirtulingai šiaušėsi spurgais. Nadežda Aleksandrovna fiziškai jautė aplinkui tylų nepalaujamą judėjimą: mieguistą bičių dūzgimą, uodų dejonę, syvų tekėjimą neregimose tvirtose gyslose, lapų šnarėjimą ir netgi laibutį alsų verčiančių žemę blyškių jaunų daigelių cypimą. Jos mylimas Helderlinas, vargšas vargšas, iš skirtų jam septyniasdešimt trejų metų keturiasdešimt praleidęs po kilometrines skaidriausias vokiškos pamšimo storyme, pavadintų šį sodą himnu dieviškosios gamtos jėgoms. Tačiau, aišku, joks čia ne himnas – tiesiog gaudžia normaliai funkcionuojantis organizmas, pilnas slaptų ir akiavaizdžių garsų, kuriuos nepadoriais išdrįstų pavadinti nebent beviltiškas davatka.

Avietė maldaujamai timptelėjo Boriatinską už palankų, ir Nadežda Aleksandrovna švelniai, lyg ranką, nustumė šalin ilgą šaką – stangrią, padengtą mikroskopiniais, bet kibiais balkšvais dygliais. Uogų tikrai nebuvo, merga nemelavo – paliktus be priežiūros krūmus tiesiog pamiršo apkarpyti prieš žiemą, tad avietės išbėgo į sodrią bevaisę žalumą. Užtai vyšnių – galybė, ir kokių vyšnių! Nadežda Aleksandrovna užvertė galvą – pasaulis virš jos kryptelėjo, žalias ir ryškiai raudonas, tamsus ir glotnus, perdėm persmelktas šviesos, prisirpęs, – ir iš džiaugsmo nusi juokė. Užaugusi tarp mirštgyvių suomių pelkių, ji net negalėjo įsivaizduoti tokio įtikinamo dieviškojo kūno triumfo. Nadežda Aleksandrovna šoktelėjo ir nusiskynė svarią karštą uogą. Pulkelis pabaidytų strazdų šūstelėjo iš medžio ir išdėjo nekviestą naująją šeimninę paskutiniaisiais gatviniais žodžiais.

Raminkitės, sumurmėjo Boriatinską. Netriukšmaukite. Visiems užteks.

Paragavus vyšnia buvo lygiai tokia, kaip pažiūrėjus, – karšta, svari ir tamsi. Gyva. Kita irgi. Ir kita. Ir kita. Nadežda

Aleksandrovna kaipmat suniokojo batistinę nosinaitę ir, numetusi ją į žolę, mažutę, suglamžytą, visą išteptą ryškiomis lyg džiovos dėmėmis, puolė laižyti lipnius pirštus, skubėdama, godžiai, per tą skubą vis nurydama po mažą kietą kauliuką. Gretimoje eilėje vyšnios buvo visai kitokios – šviesios, viduje bemaž baltos, rūgštokos ir vėsios. Nadežda Aleksandrovna paėjęjo toliau, stebėdamasi staiga atsiskleidusiu buvusios šeimininkės sumanymu, – tikrai, vladimirinės vyšnios dar neprinokusios, kabojo žalios, vos raustelėjusios, laukė savo eilės. Sodas buvo sutvarkytas protingai ir paprastai, – jis, kaip revolveris, iššaudavo paeiliui, todėl nebuvo savaitės, kad šeimininkai liktų be derliaus – vyšnių, slyvų, obuolių ar kriaušių, – keičiančio vienas kitą nokimo eilėje.

Priėjusi obelis, Nadežda Aleksandrovna nusiskynė ir prakando tvirtą gumbuotą obuolį, nedailų nukramėlį, suputojusį ant lūpų šiltomis kvapiomis sultimis. Kriaušės dar buvo neįkandamos, medinės ir paragauti, ir pažiūrėti, užtai slyvyne Boriatinskaja pasiganė į valias, visai pamiršusi lyčiai ir pavardei deramą santūrumą, ir tik sukryšdavo, kai ant galvos šleptelėdavo minkšta pernokusi slyva. Pačios gardžiausios, mėlynos, apneštos pilkšva miglele, kiaurai persišviečiančios, sultingos, kabojo aukščiausiai, ir nuo šokčiojimų ir linksmos įstangos Nadeždos Aleksandrovnos pažastys greitai užkaito. Ir prožiškos išdavikės dėmės ant drobinės suknelės po aštuoniasdešimties su trupučiu metų tapo nuostabiausia niekada Boriatinskajos nepažinojusio rašytojo ir poeto autobiografinio romano citata. Bet ne, per anksti – 1869 metais pasaulį išvydo tik jo tėvas...

Tai tu čia, mieloji, išvartose pyški! O aš pamaniau – lokys atsibastė, liepia net šautuvą atnešti. Imsiu, sakau, nudėsiu tiesiog sode ir parvilksiu vakarienei, kad jau mane prie trogloditų priskyrei.

Nadežda Aleksandrovna atsigrėžė – staiga užklupta, laiminga, ant persikreipusios nėrinių apykaklės ir net ant palankų – išdavikiškos uogų dėmės, plaukuose – įsipynusios šakelės, sausi žiedynai, besvorės džiugios medžių šiukšlės. Vyras žvelgė meiliai ir linksmi kaip kadaise – prieš dvidešimt penkerius metus, kai pirmą kartą pakvietė ją dar niekam neįpareigojančios mazurkos. Po kelių mėnesių, taip pat meiliai ir linksmi, nusivedė ją, laibutę, vos įžiūrimą šilko ir organzos debesyje, visai visai jauną, prie altoriaus. Meiliai ir linksmi – tai apskritai pasakytina apie juos, puikią, netgi nuostabią porą: šaunus gvardijos karininkas per visą Rusiją griaudėjančia garbinga pavarde ir daili mažutė grafitė su pasakišku kraičiu, caro šeimos ir visų rūmų numylėtinė. Tėvai atsargiai pasitarė, suvedė juos, tarsi tūkstantinius ristūnus, tarsi veislinius šunis, iš anksto peržvelgę visas gentkortes, numatę visus riktus ir variantus, – ir neprašovė. Santuokinis gyvenimas susiklostė sėkmingai, meiliai ir linksmi, tarsi po angelo sparnu. Viskas, viskas sutapo idealiai: turtai, kortos, įpročiai, nuostatos, net biochemija, apie kurią niekas tada dar nė neįtarė, buvo Boriatinskiams palanki – viskas sutiko: kvapai, seilių skonis, tyki kūnų šiluma, niekada jie nebuvo vienas kitam nemalonūs, ir Vladimiras Anatoljevičius, vakarais (ne per dažnai, bet ir ne per retai) priėjęs prie žmonos miegamojo, visada būdavo įsitikinęs, kad duris ras atrakintas. Vėsus Peterburgo oras, vėsi olandiška drobė, vėsi glotnių dilbių oda, plonytės venos, lengvas atodūsis, begarsis ir vėsus vyksmas, netgi ne vyksmas – slėpinys.

Dėkui, mieloji. Labos nakties. Tesaugo tave angelas.

Jie niekada net nesipykdavo – ir Nadežda Aleksandrovna staiga suprato, kad tai baisu. Ji daugiau nenorėjo meiliai ir linksmi, ji norėjo kitaip.

Dabar, šitame sultingame, per kraštus drimbančiame, be-
maž nepadoriame sode ji ūmai suvokė, kad dvidešimt penke-
rius metus nugyveno su vyru šonas prie šono, tarsi jie tikrai
būtų ne žmonės, o išpuoselėti šuniukai, taip seniai pripratę prie
bendro dubenėlio ir guolio, kad nusitrynė visi jų gyvybiškai
svarbūs gyvūniški skirtumai. Vienam bėgti, kitam vyti, cypti,
kautis, kandžiotis, siekti viršaus, galų gale nusileisti, tačiau tik
po ilgų karštų lenktynių, tik po mūšio. Perskaitytos knygos, ty-
liai šiugždėdamos, apstojo Nadeždą Aleksandrovną – sklidinos
pramanų, bekūnių šešėlių, kurie, skirtingai negu ji, nugyveno
nuostabius pilnakraujus gyvenimus. O ji net du vaikus paleido
į pasaulį be žadėtų kančių, ir tas neskubrus, valkus, ilgas gim-
dymo skausmas neprilygo net minutei kančios, draskiusios ne-
tikrą Natašą Rostovą, apraudančią savo mylimąjį.

Ir žodis koksai brangus – mylimasis! Tarsi karūna. Su ašt-
riais žėrinčiais dantukais.

Nadežda Aleksandrovna šoktelėjo dar kartą, nuskynė mė-
lyną, vos delne telpančią slyvą ir priėjo prie vyro. Jis vis dar
šypsojosi akimis, vis dar žvelgė meiliai ir linksmai, kaip visada,
o smilkiniai jau žili, Dieve mano, ir ūsai, prašmatnūs, purūs,
kvepiantys taip įprastai – Graso verbena ir Londono tabaku,
irgi visi aptraukti šarma, o ir po jos dirbtinėmis garbanomis –
tikra žilė, iš visų pusių artėjantis šaltis, vienatvė, vienatvė, dvi-
dešimt penkeri metai drauge, o žiūri vis taip pat – ir visą laiką
ne taip, ne taip, pasirodo, visai ne taip. Nadežda Aleksandrovna
krimstelėjo karštą slyvą, ištiesė vyrui – sprogusią, beveik bi-
blinę, beveik figą, trykstančią alkiu ir medumi, iš mažosios
tamsiajojės ir taip pat pramanytos Sulamitos sodo.

Imk, mielas. Paragauk.

Jis vis dar nesuprato, uoliai ir mandagiai kramtydamas, ga-
liniai dantys dar savi, o priekiniai, ji žinojo, jau svetimi – šaltos

keraminės karūnėlės. Jiedu visai seni, Viešpatie, visai jau seni, kaip ji galėjo pražiūrėti, kaip jis galėjo leisti!

Arbatą jau patiekė, kaip liepei...

Nadežda Aleksandrovna neleido jam užbaigti, pasistiebė ant pirštų galų ir staigiai prisitraukė vyrą artyn – vis dar kramtantį, vis dar nieko nesuprantantį. Slyvos minkštimas, seilės, nuslystančios saulės sultys, kvaitinantis šviežio prakaito aromatas...

Ne, ne linksmai ir meiliai. Nelinksmai ir nemeiliai. O štai šitaip, šitaip, šitaip! Ir dar šitaip. Taip, aš noriu. Aš tikrai šitaip noriu.

Arbatai padengto stalo niekas taip ir nepaliepė nukrausyti – strazdų, surengusių pavėsinėje skubrią vagišių puotą, džiaugsmui. Pienas, riebus, gelsvas, iki ryto sugižo ir nuėjo niekais. Cukrinę nusiaubė skruzdėlės. Ir dar išnešiojo po visą sodą saldžius trupinius. Pyragas tikrai nusisekė. Karšti obuoliai, cinamonai, merenga. Vieną sidabrinį šaukštelį nukniaukė iš laimės apdėjusi smulkiai čerškianti šarka, kitas šaukštelis išsigelbėjo – nuslydo ant grindų, į plyšį, į saugią tamsą laukti savos valandos – po daugelio metų jį sužvejos vikri ir akyla Tusia, parodys Niutai – žiūrėk, ką radau!

Dvi mergaitės – vienodi petukai, vienodos suknytės, vienodi švarių sklastymų siūleliai – palinks prie viliojančio daikčiuko, apžiūrėdamos patamsėjusią monogramą. A, čia mamos! Aš žinau! Mamos! Eime, parodykime! Ir abi pasileis bėgti, spardydamos pakeliui geltonas kvailas išstypusių pienių galvas. Niuta, kaip visada, puse žingsnio atsilikusi.

*Les enfants, les enfants, on ne court pas si vite, ce n'est pas convenable!**

Dėl vakarienės irgi niekas jokių nurodymų nedavė, ir virėja,

* Vaikai, vaikai, nevalia taip greitai bėgti! Nepadoru! (*Pranc.*)

jau ir šiaip nelaiminga, kad greitai atvažiuos virėjas iš sostinės, miegoti gulėsi nusižliumbusi, bet iš pradžių ilgai skundėsi gyvenimu Trirankei Dievo Motinai*, šniurkščiodama nosimi ir vis paliesdama kaktą vėsius baltai iššiūruotas grindis. Baudžiąvą panaikino, paleidžiamasis raštas guli skrynutėje, o kas iš to! Ar tai aš, Motinėle, nesistengiau! Dievo Gimdytoja tylėjo, šiek tiek nusukusi nuo tamsios virtuvės pailgą veidą ir prilaikydama ranka mažutį liūdną Atpirkėją. Kita ranka – siauras delnas, pirštas prie piršto – ilsisi ant krūtinės. Virėja palietė lūpomis trečiąją, keistąją votinę Dievo Motinos rankelę, tarsi plevenančią ore palei suvystytas kūdikėlio Kristaus kojas. Klaiki kažkieno auka? Piktas pokštas. Senovinio kulto nuoskila? Nusidirbusio šventųjų piešėjo užmaršumas? O kai išnešė žmonėms – susigriebė, bet po laiko, melsimės tam, kas yra? Vaje, kokia nuodėmė! O gal taip reikia, kad iškart trys Motinos rankos sergsti Tą, Kuris pats pasišovė visus sergėti?... Virėja nuėjo į ledainę, įsitikino, kad sluoksniuota šimtą kartų perkočiota tešla rytojaus pyragėliams kietai miega kaupdama jėgas, ir vaitodama užsirangė ant mūrelio.

Po kelių minučių visa Anos sodyba miegojo sunkiai knarkčiodama, vartydamasi, kasydamasi ir dūšaudama, tik kartkartėmis subilsčiodavo kanopomis garde snūduriuojantys arkliai, išgąsdinti begarsiais skivytais šmėsčiojančių šikšnosparnių, kurie staiga iš niekur atsirasdavo nakties ore ir ūmai vėl pradingdavo, lyg ne gyvos būtybės, o tamsios skylės, erdvės proplėšos, atsiveriančios į nežinia kokį gretimą, o gal į aną pasaulį. O naujosios šeiminkės miegamajame toli po vidurnakčio buvo girdėti kažkoks lengvas, kone žiedlapių lengvumo judėjimas, kuždesys, tylus juokas, visai jaunas, tuoj prasiverš visu smarkumu – ššš-a, tyliau, išgirs! Ir tegul girdi.

* Garbinama kaip visų nekaltai nukentėjusiųjų globėja. (*Čia ir toliau pastabos vertėjos.*)

Paskiau atsidarė durys ir išplaukė apvalaina žvakės ugnelė, angliškos žvakės, naktinės, iš balto, paties geriausio vaško. Rūmuose dėl tokių freilinos kone mušdavosi. Žvakigalių mūšiai. Tegul mums galų gale duoda gerų žvakių! Tegul duoda! Boriatinskiškai pirštų galais, kaip vaikai, stumdydamiesi ir klupčiodami leidosi per didelį namą, kuriame dar nespėjo įsigyventi. Į dešinę? Ai, ne, ne ten! Dusdami tramdomu juoku, vos ne griūdami, jie pagaliau surado podėlį – žinoma, užrakintą. Kaipgi čia taip, motinėle, tu net raktų nuo pašarinės neturi? Gera šeimininkė, nėr ką sakyti! Aš nespėjau, Taniuška dar neatvažiavo, – pasipiktino Nadežda Aleksandrovna, išsitaršiusi, basa, mažutės pėdos vis primina erdvių batistinių naktinukų palankus. Tap tap. Varvanti žvakė, karštos vyro rankos, krimstelėtas sūrus petys, juokas, vaikiškas išdykavimas, suaugusiųjų susirėmimas. Štai ką reiškia būti gyvai! Štai, pasirodo, kaip! Vadinasi, Taniuška čia viršiausia. Na, tai ją ir vesti turėjau, – linksmai ir meiliai sukuždėjo Vladimiras Anatoljevičius – kitaip linksmai ir meiliai, visiškai kitaip. Nuo to bučinio sode jie vienas kitam neištarė nerusiško žodžio – įprasta prancūzų kalba neatlaikė gyvo ir karšto veržlumo, neįprastai veržė per pečius – šis potyris irgi buvo naujas, laimingas, ir Nadežda Aleksandrovna tikėjo, kad dabar taip – visą gyvenimą. Ji pliaukštelėjo vyrui per pakaušį – tai ir vesk! O aš eisiu už arklininko. Už to, garbanoto. Jauno. Didžiulio! Vladimiras Anatoljevičius nusijuokė. Išvanosiu! – pagrasino jis Nadeždai Aleksandrovnai ir bevardžiam arklininkui, kuris palaimingai parpė kažkur tvankioje tamsoje, nenumanydamas, į kokią kebeknę įsivėlė jo šmėkla. Išvanok, – leido Nadežda Aleksandrovna. – Išvanok, tėveli pone. Tik, Kristaus vardu prašau, pamaitink. Antraip ištiks aplinkui dideli žemės drebėjimai, ir badas, ir maras, ir baisybės, ir ženklai danguje. Abudu vėl suprunkštė ir užgriuvo vienas ant kito –

ir pats evangelistas Lukas, linksmuolis graikas iš Antiochijos, laivo gydytojas ir šventasis, stovėjo su jais – ir taip pat juokėsi.

Podėlio raktus Boriatienskis, rizikuodamas būti užklyptas vienomis apatinėmis, iš miegančios virėjos nugvelbė visai ne kunigaikštiškai vikriai. Ak, štai, pasirodo, koks tu! – spausdama prie krūtinės puodynę su rūgpieniu karštai pasibaisėjo Nadežda Aleksandrovna, ir Vladimiras Anatoljevičius, paskubomis tempdamas į miegamąjį kareiviškai, lyg per antpuolį, užgrobtą gerą, staiga pajuto, kad didžiuojasi šiuo juokingu žygdarbiu ir žmonos susižavėjimu labiau negu savuoju generolo feldmaršalo laipsniu, kulka šone ir auksiniu kardu su užrašu „Už drąsą“. Kas tas Šamilis ir nugalėtas Kaukazas, palyginus su šita moterimi, sėdinčia ant suveltos lovos ir besijuokiančia, ir valgančia ruginę duoną su šalta mėsa, – maistą, kurį pats jai pavogė, pats parūpino – savomis rankomis...

Jie išmiegojo beveik iki antros valandos, pirmą kartą vienoje lovoje, pribarstytoje trupinių, suniokotoje, – susisukę į kamuolį, kaip vaikai, kaip žvėrys, pirmą kartą iš visų jėgų apsikabinę. Boriatienskis prabudo pirmas – nuo lango sąvaros bilstelėjimo. Iš parūgusio pilko dangaus švirkštė lietus, irgi parūgęs, pilkas, smulkus. Iš vakarykštės rausvo rojaus prašmatnybės neliko nė pėdsako. Vladimiras Anatoljevičius atsikėlė, smarkiai pasitrynė nutirpusį sprandą ir patraukė į savo kambarį, žirgliodamas per lėkštes, nuograužas, apverstą švariai išvalgyto rūgpienio puodynę, per slyvų kauliukus ir mielus moteriškus daikčiukus, kurių paskirties net nerizikavo spėlioti, – kažkokie šilkiniai raišteliai, perverti per bejėges batisto prorėžas, peltakiai, suglamžyto šilko ir drobės bangos, švelnūs neregėti pakinktai, kuriuos vakar paskubomis plėšė nuo žmonos, lyg imtų ją į nelaisvę, lyg pasiduotų pats...

Kvailystės, kvailystės, kvailystės!

Po valandos pasirodžiusi prie stalo Nadežda Aleksandrovna pažvelgė į vyrą, nusiskutusi, gaivų, išsikvėpinusį, abejingą. Jis padėjo į šalį laikraštį, pakilo deramai pasitikdamas sutuoktinę ir – linksmai ir meiliai, kaip anksčiau, tarsi nieko tarp jų nebūtų įvykę – prancūziškai tarstelėjo kažką apie subjurusį orą ir atidėtą pasivaikščiojimą. O čia jau skubinosi pabučiuoti rankelę pagaliau atvykusi Taniuška, kambarinė, tarnavusi Nadeždai Aleksandrovnai nuo jų abiejų vaikystės, iš esmės vienintelė tikra jos draugė. Jausdama, kaip palengva, tarsi lapkritį, aplinkui stingsta oras, Nadežda Aleksandrovna atsisėdo prie stalo ir išlygino sumedėjusias atviros, nederančios nei amžiui, nei laikui lengvabūdiškos suknelės raukšles. Ji taip stengėsi! Kaspinais ties krūtine. Jau nebe krinolinas, bet dar ne turniūras. Ankšta, neįprasta, nepatogu. Vladimiras Anatoljevičius vis kalbėjo, kažką perpasakojo iš „Vyriausybės žinių“, bet Nadežda Aleksandrovna nesiklausė. Ji paragavo kavos, papurtė galvą ir įsipylė dar lašą pieno. Išėjo tik prasčiau. Jau verčiau nemėginti. Išvis nežinoti. Nieko nežinoti.

Lijo visą dieną, ir kitą, o kai pagaliau išsigiedrino ir Boriatinskis naktį tyliai pasibeldė į žmonos miegamąjį, niekas neatsiliepė. Jis palenkė durų rankeną, truktelėjo – veltui, veltui, niekam nereikalingas, labai gyvas pažeminimas. Pirmą kartą per dvidešimt penkerius metus. Galėjo bent pasiaiškinti, suversti bėdą galvos skausmui, ką nors sugalvoti. Nesuvertė, nesugalvojo, nepasiaiškino. Neteisinga.

Šaltukas stiprėjo, traukė iš visų pašalių, pūsčiojo, žnybčiojo – negailestingas, neviltingas, Nadežda Aleksandrovna siaustėsi šaliais, žvarbo, paskiau išvis liovėsi rodytis, lyg lėliukė tūnojo savo kambaryje ir kiauras dienas gulėjo išblyškusi, bekraujė, nebegraži, leidusi nukristi ant kilimo dar vienam stebuklingą jėgą praradusiam tomeliui. Net knygos nebeпадėjo.

Net knygos! Vladimiras Anatoljevičius siūsdavo pasiteirauti apie sveikatą, vaikščiodavo susijaudinęs palei uždarytas duris – apsimetinėjo, žinia, apsimetinėjo. Pasakyk, tegul pagaliau palieka mane ramybėje! – ir Taniuška, negraži, išdžiūvusi, iškrypuodavo savo juokinga antiška eisena, tardavosi su Boriatinskiu sukišę galvas kaip lygūs – netgi ne kaip lygūs, Taniuška turėjo kur kas daugiau valdžios ir įtakos, – ir Boriatinskis žvelgė prašytojo akimis iš apačios į viršų, tarsi berniūktis, nubaustas iškart už visas išdaigas – ir todėl nežinantis, ką sakyti, kaip išpirkti kaltę. Nieko nevalgo? Ne, pone, nieko. Net ir skaityti nustojo. Taip ir guli dienų dienas – akys į sieną ir verkia.

Kai Nadežda Aleksandrovna atsisakė net silpnutės arbatos, pakvietė daktarą, čionykštį – ar bent geras? Sako, Vladimirai Anatoljevičiau, kad geras, bet juk rinktis nėra iš ko. Iš Peterburgo kol atvažiuos! Boriatinskis, mintyse prisiekęs nutiesti iki Anos atskirą geležinkelio šaką (nuties, bet nebe jis – ir 1897 metais linija Grafskaja–Ana bus paleistas pirmas traukinys), pats išėjo pasitikti daktaro į prieangį ir, spausdamas sausą, raudoną, jodu išteptą ranką, staiga susigriebė aiškiai norintis ranką tą pabučiuoti. Būtų buvęs su kepure, – šalin nuo galvos, garbės žodis. Į kojas būtų puolęs. Tik gelbėk!

Meizelis, Grigorijus Ivanovičius, – prisistatė gydytojas, nebejaunas, tvirtas, apskrita stambi žila galva apkirpta dosniai papirintu ežiuku. Paieškojo kažko Boriatinskio akyse ir ramiai pridūrė – liuteronų tikėjimo.

Boriatinskis išraudo, skėstelėjo rankomis – argi tai svarbu, susimildamas, prašom vidun, gal arbatos teiksitės po kelionės?

Meizelis nieko neatsakė, sunkiai įveikė gailiai suvaitojusius laiptelius, permetė žvilgsniu visais langais atlapotą į sodą svetainę.

Tarsi įvertino – tačiau kaip, nepasakė.

Liepkite palydėti pas ligonę, – davė nurodymą jis ir nuėjo, nuėjo pasimosuodamas aptrintu sakvojažu, neaukštas, kresnas, ramus nepažįstama Boriatinskiui ramybe – ne aristokrato, o profesionalo, doro amatininko, kurio kiekvienas mostas, kiekvienas žodis aukso vertės. Ir penkiasdešimtmetis kunigaikštis, pametęs galvą, lyg koks ilgablauzdis išgąsdintas kumeliukas, užbėgdamas tai iš dešinės, tai iš kairės, nustumdamas visur esančią Taniušką – šalin, kvaiša, liepk vandens daktarui paduoti, gal apkurtai?! – nuskubėjo iš paskos rodydamas kelią ir netgi – pirmą kartą gyvenime! – taip įtaikiai lenkdamas nugarą, kad pavydėtų kiekvienas liokajus. Kad tik ne džiova, Viešpatie! Kad tik ne džiova! – maldavo jis mintyse, nesusivokdamas, kad kreipiasi visai ne į Dievą, ne į Viešpatį mūsų Jėzų Kristų, o į šitą niekam nežinomą Meizelį, liuteronų tikėjimo kaimo daktarėlį dulkėtu prastu surdutu...

Trinkelėjo miegamojo durys. Ir tylą.

Kad tik ne džiova.

Meizelis išėjo po trijų ketvirčių valandos – ringuojant vienišam kurantų dūžiui. Lyg būtų apskaičiavęs. Toks pat ramus, Boriatinskiui net pasirodė – abejingas, tarsi ne Nadenka ten gulėtų ir vaduotųsi mirtimi už tų nelemtų durų, tarsi ne mano Nadiuša. Dievulėli tu mano! Boriatinskį taip sumėtė, kad teko įsitverti nežinia iš kur priklydusio čia staliuko, – visas keturiasdešimt penkias laukimo minutes jis gėdingai lupo ne laiku pasipainiojusį konjaką, stikline plempė, ne ateities dekadentų nosiai, ir še tau! Jį vėl užnešė, lyg kokį žalią junkeriuką – o juk, regis, kur tik negėrinėjo, bet gvardijai gėdos nepadarė, su didžiuoju kunigaikščiu Konstantinu Nikolajevičiumi turėjo garbės prisikošti, ir jaunėlis Rusijos patvaldžio brolužis, išgerti itin pajėgus, kaip ir visi Romanovai, pats teikėsi...

Boriatinskis galutinai susipainiojo ir, nepaleisdamas iš rankų staliuko, išgąstingai paklausė – kaip ji, è-è-è... Tą velnio vardą švariai išplovė iš galvos konjakas, negerai, įsižeis, prazudys Nadiušą... È-è-è... Kaip ji, daktare? Net ne paklausė – cyp-telėjo lyg pelė iš po šluotos.

Meizelis ramiai pasakė – galite pas ją užėti. Ne atsakė – leido, tarsi pats būtų čia šeimininkas, ir Boriatinskis pirmą kartą išgirdo daktaro balse – net ne balse – intonacijoje – kažkokį erzinančiai nerusišką bruožą. Tarsi įprastus žodžius Meizelis dėliotų truputėlį neįprasta tvarka, ir jo sakiniai skambėtų pernelyg ramiai, pernelyg neklystamai. Pernelyg pasitikint savimi. Rusai taip nekalba. Jie arba tyli, arba šaukia. Boriatinskis pasirinko pirmąjį variantą. Jis tik krestelėjo galvą ir, iš paskutinių jėgų kapodamas žingsnius ir pats suprasdamas, jog tai tikriausias ir gėdingiausias girtumo požymis, nuėjo prie durų, kurios per šias begalines savaites tapo jo asmeniniu, netgi nuožmiu priešu.

Atsidarė. Užsidarė.

Labai tylu. Labai tvanku. Beveik tamsu.

Na... Nadiušą?

Bemaž aklas po saulėtos popietės, Boriatinskis atsitrenkė į dar vieną nenustygstantį staliuką – baldai šiandien, sakytum, prieš jį sukilo, – sutrikęs pasukiojo galvą ieškodamas žmonos, bet jos nebuvo – ir tik užuolaidom uždangstytas pustamsis oras švelniai, galingai ir sudėtingai kvepėjo Nadenka, – lyg kas būtų paliejęs indą paties geriausio, kas joje buvo. Paties brangiausio.

Volodia...

Silpnutėliai, negarsiai. Tarsi varpelis, pamuštas veltiniu, pu-siaubalsis.

Na kurgi, jedrit...

Štai ji, Viešpatie.

Bemaž neižiūrima, bemaž bekūnė, ant lovos. Supurentos pagalvės tamsesnės už veidą, kuris taip sulyso, kad, regis, visas pavirto profiliu, siluetu, pakeleivingo angelo iškirptu iš kieto veleninio popieriaus. Tik akys šviečia – didžiulės, veidrodinės, tarsi apuokėlio pašelmeny.

Verkia?

Kunigaikštienė norėjo kažką pasakyti, bet neįstengė – užsikosėjo.

Džiova! Vadinasi, vis dėlto džiova!

Nadenka!

Boriatinskis staiga puolė ant kelių ir ėmė šliaužti, kaip cerkvėje per amžių nėra šliaužęs, kol įsibedė nosimi į žmonos ranką – lyg šūnytis, lyg vaikas. Ne, ne, ne, murmėjo kūkčiodamas – kambarys griuvo drauge su juo, į akis šoko tai kilimo kraštas, tai nykūs guolio kalnynai, tai kambariniai Nadios bateliai, gaudžiai prigludę vienas prie kito. Kaip visada, nuo pirmojo apgirtimo viskas atrodė aštru, baisu, garsu – ypač skausmas, toks didžiulis, kad Boriatinskiui rodės, jog netelpa jame, kaip burnoje netelpa tvinkčiojantis dantis, visas apvalus, ugninis, raudonas. Tačiau užvis baisiausia – kad kažkokia niekšinga, mažiausioji kunigaikščio dalis džiaugėsi ir kilimu (nepriekaištingai, beje, išvalytu), ir gelbstinčia prieblanda, ir tuo, kad jis klūpo ant kelių, – nes šitaip galėjo kvėpuoti nebijodamas, jog Nadenka pajus bjaurų konjako kvapą. Beprasmiu, neišrankaus gėrimo ji nekeitė. Apskritai – visokios netvarkos, gyvuliškumo. *Jie nesirūpino pažinti Dievą, tai ir Dievas leido jiems vadovautis netikusių išmanymu ir daryti, kas nepritidera.* Gvardijoje tavęs, motinėle, su tokiomis pažiūromis nė valandos nelaikytų. Gero kareivio galvoje Dievui nėra ką veikti. Ten turi būti tuščia – vėjai turi švilpauti. Kad komandoms vietos užtektų. O atsipagirioti – argi nedorybė? Nedorybė – kaip tik

priešingai, iš ryto sveikatos nepataisyti. Nedorybė ir erezija piktybiškiausia.

Šitaip jis visada sakydavo. O ji juokdavosi.

Numirs – nusišausiu tą pačią valandą.

Volodia.

Pagaliau atsikosėjo.

Volodia. Aš... *J'ai...**

Ir ėmė kuždėti, šnarėti, painiodamasi, peršokdama į prancūzų kalbą ir tarsi tūptelėdama sulig kiekvienu sakiniu – lengvai, skubriai, poloneziškai.

*Qui?!**

Borotianskis pakėlė galvą – pamiršęs konjaką, šlapią nuo ašarų veidą beveik bobiškai išviepta, išpurtusia burna.

*C'est vrai?! Mais... mais enfin, ce n'est pas possible. Ce n'est vraiment pas possible!****

Verčiau jau liežuvį būtų nusikandęs, garbės žodis.

* * *

Liza ir Nikolajus atvažiavo po mėnesio, baigiantis rugpjūčiui, – negirdėtai greitai, turint omenyje, kad Lizai teko kasis iš Romos, o Nikolajui – skubiai prašytis pulke atostogų (ir kitų dabar teks laukti net dvejus metus, et!). Abu sutarė susitikti Voroneže, kad pakeliui į naująją tėvų sodybą viską kaip reikiant aptartų, tačiau paaiškėjo, jog aptarti nėra ko. Tėvo telegramos, reikalaujančios atvažiuoti nedelsiant, neatidėliojant, sutapo raidė į raidę – ir, atrodo, išsiųstos buvo tą pačią valandą. Į atsakomuosius laiškus (jaudrių klausimų klegesį, slepiamą pasipiktinimą,

* Man... (*Pranc.*)

** Ką?! (*Pranc.*)

*** Tu? Bet... juk tai neįmanoma. Visiškai neįmanoma! (*Pranc.*)

pagarbų pyktį) atėjo dar dvi telegramos, šįkart su vienu vieninteliu žodžiu – nedelsiant. Kad tai išsiaiškintų ir suprastų, jog nieko čia išsiaiškinti neįmanoma, pakako kelių minučių, todėl dvi likusias (bėgalines, bėgalines!) dienas važiavo tylėdami, vis labiau irzdami vienas ant kito.

Beje, jie ir vaikystėje nedraugavo – kiekvienas augo kas sau. Kas sau ir užaugo.

Orai, lyg tyčia, pasitaikė bjaurūs, darganoti – visai ne kaip rugpjūtį ir jau tikrai ne kaip Voroneže. Visur lijo, žliugsėjo, purškė, vėl lijo, dėl kiekvienos arklių pamainos tekdavo kautis, ir Nikolajus tai griebdavosi kardo, tai stverdavo stoties budėtoją už atlapų. O dar tas nepakenčiamas, velnio lemtas ir begalę laiko atimantis nesibaigiančių Lizos dėžučių su skrybėlėmis, lagaminų ir kelioninių skrynių krauliojimas. Pašto arkliais vakarop būtų jau vietoje! Liza tik teatrališkai užversdavo į dangų didžiules, tokio juodųjų serbentų juodumo akis, kad baltymai atrodė žydri, ir, kamuojama kelionės nepatogumų, vis drėkino mažutę batistinę skepetaitę iš krištolinio „Houbigant“ kakliuko, tad nebuvo kur dėtis nuo šlykščių įkyrių tuberozų.

Paslėpk pagaliau tą velnio butelį!

Dar kartą suvasnoja blakstienos, laibi pirščiukai papurto sunkų flakoną. Nė lašo! Tuščias! *Mademoiselle, donnez-moi le parfum. Non, pas celui-ci, pas celui-ci, je vous dis!** Ne, visiškai neįmanoma! *Apportez-moi le nécessaire! Je le ferai moi-même.***

Svetimšalė kambarinė, baikšti, aštrianosė, pilkutė, paduoda ko prašoma, iš vieno negilaus knikso nerdama į kitą – tarsi šlubčiotų. Įstabi kvaiša. Nepakenčiamas padaras. *Au nom de quoi, au nom de quoi dois-je supporter tout cela?!**** Liza įnir-

* Madmuazele, paduokite kvepalus. Betgi ne tuos, ne tuos, ne! (*Pranc.*)

** Atneškite neseserą. Aš pati. (*Pranc.*)

*** Už ką, už ką turiu visa tai kęsti?! (*Pranc.*)

tingai rausiasi dailioje skrynelėje, mėtydama šalin pūkučius, auksu apipintus buteliukus, šepėčius, skrybėlaičių plunksnas, šukas. Nelaukdamas naujos tuberozų salvės, Nikolajus, trenkęs durimis, išeina iš dar vienos stoties pastato. Pati neįtikėtina kvaiša! Už pasiuntinio ištekęjo, po europas valkiojasi, o kambarinę per žandus tvatina.

Tikra kvaiša! Patampyti už kasų – kaip vaikystėje.

Reikiamą stotį pasiekė tik vidurnaktį. Juos pasitiko nepažįstamas vežikas, lyg apsimiegojęs, lyg kurčnebylys, – nors klausinėti tarną apie namų reikalus Nikolajui vis tiek nebūtų leidęs išdidumas, o Liza galiausiai pavargo iki amo netekimo ir visu juodu, šlapiu linguojančiu keliu iki dvaro, taip pat nepažįstamo, miegojo, vaikiškai priglaudusi galvą broliui prie peties. Paradiniame prieangyje, aukštai iškėlusi šventiškai spindinčią lempą, stovėjo Taniuška, ji iškart vikriai pasislėpė už aikčiojimų ir oikčiojimų, už bučinių į petukus ir rankas, tad ir iš jos nepavyko nieko sužinoti, tik kur kieno kambarys. Tau, Nikoluška, aš keturias pagalvėles padėjau, kaip vaikystėje, tu visada geriau miegodavai, kai minkšta, o tavo kambarį, Lizočka, liečiau gerai pakūrenti...

Tujino juos – kaip sava. O kaipgi – juk nuo gimimo juos popino, geriau už visas aukles. O namuose be jos žinios irgi niekas nevyko. Kur jau savesnė. Nikolajus vis dėlto neištvėrė – nutaikė akimirką, paklausė, kas ir kaip, bet Taniuška tik rankomis sumosavo – miegot, miegot gulkis, balandėli, jau antrieji gaidžiai nugiedojo, vėlu, o rytoj mamytė ir tėvelis patys viską papasakos.

Vadinasi, abu gyvi. Kaip sakoma, ir už tai ačiū.

Motina ir tėvas pasitikti taip ir neatėjo.

Neatėjo ir pusryčių.

Nikolajus ir Liza, spėję apžiūrėti namą (abiem jis pasirodė senas ir bjaurus), jau kvaišo iš nuobodulio ir nerimo nevykusiai apstatytoje provincialioje svetainėje. Pasivaikščio-

jimas būtų praskaidrinęs laukimą, tačiau sodą už lango purtė smulkus lietaus drebuls. Nuo vakaro taip ir nepragiedrėjo. Trečia diena – be prošvaisčių. Nikolajus perbraukė pirštu pasimiglojusį stiklą – pasiklausė, kaip smagiai sucypė. *Cesse immédiatement!* – Liza sucypė tokia pat tonacija, kaip ir stiklas, paėmė nuo staliuko žadą praradusį tomelį – matyt, motinos – ir bejėgiškai paleido iš rankų.

*Bonjour, les enfants! Je vous remercie d'être venus. Entrez. Votre mère et moi, nous avons quelque chose à vous dire.***

Nikolajus ir Liza sutartinai pašoko – tarpduryje stovintis tėvas buvo toks pat kaip anksčiau, nėmaž nepasikeitęs, taip pat probėgšmais palietė ūsais abiejų kaktą, tarsi sukuteno, ir kvapas jo buvo įprastas, įsimintas iš vaikystės, taip pat kutenantis. Gaivus. Tik akys keistai sutrikusios, todėl Liza ir Nikolajus, skubėdami įkandinėti tėvo munduro į motinos miegamąjį, kiekvienas sau iškart nusprendė, kad tėtukui, ačiū Dievui, viskas gerai, vadinasi, sunkiai serga motina, ir gal net miršta.

Ir abu nieko nepajuto. Visiškai nieko. Net kvaršaties.

Motina priėmė juos krėsle – pusiaugulomis, išblyškusi labiau negu visada, panegražėjusi. Ant pečių – Liza iškart pastebėjo – įžymusis promočiutės šalis, juodas su ryškiai raudona, plonytis, nuaustas iš pūkų nuo Kašmyro ožkų kaklo ir atastas Alacho ašaromis. 1800-aisiais prosenelis už šalį atidavė visą dvylikos tūkstančių rublių vertės kaimą – ir didžiavosi sėkmingu sandoriu, nes už tikrus Kašmyro šalius prašydavo ir dvidešimties, ir dvidešimt penkių tūkstančių. Motina tik kartą leido Lizai jį pasimatuoti – sulaukusiai penkiolikos metų, ir nuo tos dienos Liza tik ir svajojo gauti šalį kraičio.

* Tuoj pat liaukis! (*Pranc.*)

** Sveiki, vaikai. Ačiū, kad atvažiavote. Eime. Jūsų motina ir aš norime su jumis pasikalbėti. (*Pranc.*)

*Čia ne berniukas. Čia Tusia. Mano dukterė.
Ji ir yra visa ko prasmė.
Boriatinskajos veidą iškreipė, beveik subjaurojo laimės mėšlungis.*

© Olga Mitiguz

MARINA STEPNOVA (g. 1971 m. Jefremove, Tulos srityje) – viena žymiausių šiuolaikinių rusų rašytojų, romanų „Lazario moterys“, „Chirurgas“ ir „Italų pamokos“ autorė. Jos knygos pelnė prestižiškiausias Rusijos literatūros premijas, išverstos į 23 kalbas.

„Sodas“ – naujausia autorės knyga, nukelianti mus į XIX a. Rusiją. Į klestinčią kunigaikščio Boriatinskio sodybą, apsuptą lūžtančio nuo gėrybių sodo. Ir sodyba, ir pats kunigaikščių gyvenimas – kaip šventė: amžina, dosni, džiūgaujanti. Tačiau į šį gyvenimą ateina vėlyvas ir niekieno nelaukiamas vaikas. Dukra, kurios gimimas sugriauna idealiai atrodžiusią šeimą. Tusia nuo gimimo yra kitokia. Patriarchalinėje, tradicijų sukaustytoje visuomenėje, kurioje kiekvienas elgiasi ir gyvena taip, kaip diktuoja luomo taisyklės, ji atrodo, lyg būtų atėjusi iš kito laiko. Ji nuo gimimo daro ką nori, elgiasi neįprastai laisvai, šokiruodama aplinkinius. Ji pati sprendžia, kaip elgtis, kuo domėtis, ką mylėti ir ko neapkęsti, – o tai neatleistina toje aplinkoje, kurioje jai tenka gyventi.

„Sodas“ – knyga, skirta tiems, kas pasiilgo klasikinės rusų literatūros. Tai epinis, plačiais mostais nutapytas anuometinės Rusijos paveikslas. Didžiulis Boriatinskių dvaras – tarsi rusiškas pasaulio modelis: su pirkliais ir valstiečiais, prietaisais ir pažanga, mergomis patarnautojomis, sėja ir derliaus nuėmimu, sodu, kiaulėmis ir arkliais. Ypač arkliais, kurie Tusiai reiškia daugiau nei žmonės. Visą šį universumą valdo dviese: Nadežda Aleksandrovna Boriatinskaja ir Tusiai ateiti į pasaulį padėjęs vokiečių kilmės daktaras Meizelis. Šiame gyvame, kvėpuojančiame, sklidiname uždaramame pasaulyje gyvena Tusia. Jų pasaulio centras.

O kažkur toli, už dvaro sienų, Simbirske, įsižiebia kibirkštis, iš kurios įsipliesks didysis gaisras. Bręsta sąmokslas prieš carą...

Pirkite internetu
www.tytoalba.lt